

FRANTIŠEK SVOJŠE ČETNÍK – NOVINÁŘ – KRIMINÁLNIK

David HUBENÝ

Abstrakt: *František Svojše Policeman - journalist – criminal.* The study is about František Svojše, who was sent to Carpathian Ruthenia as a result of personnel drafts linked to suspicion of corruption. At his new place of work, he had the task of accounting for the construction of the Regional police headquarters for Carpathian Ruthenia, but at the same time, thanks to his cheerful nature, he gained a lot of acquaintances in civil society. He soon devoted himself to journalism, and after being released from the gendarmerie for health reasons, he did it completely. In the late 1920s, he was arrested by the Uzhhorod police for multiple sexual crimes against youth. The accusations and delays caused a shock both in Carpathian Ruthenia and within the Police Corps. The judicial side of the case then dragged on for several days before the Supreme Court finally found Svojše guilty. He died of natural causes shortly after his conviction.

Key words: Carpathian Ruthenia. Police. Press. Crime. Justice.

Úvod a rozbor pramenů a literatury

Časté stesky prvního velitele podkarpatoruského četnictva, že mu ostatní zemská četnická velitelství posílají „jen mraově méněcenný, trestaný, neukázněný a fyzicky pro zdejší kraj neschopný nebo senilní četnický personál, aby se ho pohodlně touto cestou zbavila“¹, byly sice dány jistou výbušností Aloise Jirky a jeho snahou vynutit si příchod nějakých nových sil do neklidného území, ale patrně netušil, že se začátek výše uvedeného citátu bude až příliš přiléhavě hodit na jednoho z vysoce postavených důstojníků jeho vlastního velitelství, konkrétně Františka Svojšeho, který se po propuštění od četnického sboru v polovině 20. let vydal na novinářskou dráhu trvající přibližně dalších deset let. Zatímco na Podkarpatské Rusi si ve druhé polovině 20. let dokázal vybudovat pozici oficiálního novináře ve službách agrární strany a podkarpatoruské státní správy, celostátně smutně proslul koncem téhož desetiletí, kdy byly odhaleny jeho sexuálně motivované zločiny proti mládeži obojího pohlaví, načež se stal patrně až do poloviny 30. let hlavní pisatelskou silou periodika *Četnický obzor*, které stálo v opozici vůči četnické správě podléhající agrárníky ovládanému ministerstvu vnitra...

Serpentiny tohoto rozháraného životního příběhu se odrážejí i na množství pramenů k poznání činů tohoto jedince, přičemž tyto fondy jsou spravovány hlavně pražským Národním archivem.

Ojedinelé zmínky sice obsahuje fond Předsednictvo ministerské rady, tedy Úřadu vlády, ale pochopitelně mnohem bohatší je archivní fond Ministerstvo vnitra I. a jeho jednotlivé části, zejména prezídium a stará registratura. V případě prezidia

---

1 Národní archiv, fond Generální velitel četnictva (NA, f. GVČ), kart. 9, čj. 368dův/1922.

však nastupuje určitá obtíž, neboť původní spisový materiál prezidia byl po druhé světové válce rozdělen vedví, kdy převážná část státobezpečnostní problematiky byla zpracována bývalým Studijním ústavem Ministerstva vnitra za účelem jejího využití bezpečnostními složkami. Spisy takto zpracované části nesou označení počínající číslicí 225, kterou získal fond coby pořadové číslo v rámci soupisu fondů Studijního ústavu Ministerstva vnitra. Zbývající část prezidia – převážně administrativně-správní – byla zpracována v rámci pražského Státního ústředního archivu (dnes Národního archivu) do běžně přístupného archivního fondu později doplněného ještě o dodatky. Několik zajímavých údajů přináší fond Generální velitel četnictva, jenž se v rámci svých úkolů musel zabývat některými aférami spojenými se Svojšeho působením u sboru. Doplnkové údaje pak přináší fond Policejní ředitelství Praha II. a jeho jednotlivé části (pokrývající přibližně období 1921 – 1945), ale i časově předcházejícím fondu Policejní ředitelství Praha I.²

Doklady o jeho soudním stíhání obsahují fondy Nejvyšší soud Brno a Generální prokuratura Brno, kde lze dohledat opisy rozsudků nižších soudních instancí, a dokumentují úpornou snahu zvrátit výsledky odsuzujícího soudního řízení, která měla naneštěstí za následek významné snížení trestu.³ Spis Františka Svojšeho se bohužel nenachází ve fondu Správa Sboru nápravné výchovy.⁴ Obdobně negativní výsledek se týká i fondu Archiv syndikátu novinářů, který ke Svojšemu rovněž nic nepřináší.⁵

V Archivu Národního muzea potom byla využita pozůstalost Rudolfa Kryla, který se čile zapojil do tamního novinářského a společenského dění. Ve stejném archivu pak byla využita i drobná pozůstalost podkarpatoruského četnického spisovatele Karla Bejsty.

Ostatní archivy a jejich archivní soubory byly využity jen doplňkově.⁶

Svojšeho eskapády se samozřejmě projeví v mediálním prostoru. S ohledem na praktickou nedochovanost *Podkarpatských hlasů* a *Četnického obzoru*, hlásných trub Svojšeho a jeho podporovatelů, bylo nutno vycházet z reakcí *Lidových novin* a *Četnických listů*, u nichž je míra zachování podstatně vyšší, byť např. u *Četnických listů* zcela chybí ročníky 1927–1930 a 1934. Přes tuto torzovitost je zřejmé, jakým způsobem se odvíjely tiskové souboje. Ostatní periodika byla využita jen okrajově.

Svojšeho osobou a novinářským působením, jakož částečně i jeho procesem, se před několika lety zabýval Geoffrey Brown, který se zejména zaměřil na šíření šovinistických představ Svojšeho periodikem *Podkarpatské hlasy*, které byly reálně i neoficiálním médiem přinejmenším části vysokých českých státních úředníků na

2 Za rešerši v tomto fondu děkuji kol. Mgr. Janu Kahudovi, Ph.D.

3 Za dohledání materiálů v obou fondech děkuji kol. Mgr. Janu Kouřimskému.

4 Za rešerši v tomto fondu děkuji kol. PhDr. Aleně Šimánkové.

5 Za rešerši v tomto fondu děkuji kol. Bc. Romanu Štérovi.

6 Za rešerši v Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského děkuji kol. PhDr. Janu Šimkovi, Ph.D.

Podkarpatské Rusi.⁷ Nedávno se tímto případem zabývala též ukrajinská publicistka Tašana Literati.⁸

Zvláštní poděkování náleží kolegům Mgr. Miloši Bernartovi a Vladimírovi Kuštekovi, kteří laskavě ze svých bohatých sbírek poskytli snímky Františka Svojšeho, a kolegyni Mgr. Karolíně Šimůnkové za odbornou konzultaci.

Maléry pana účetního

František Svojše se narodil 12. ledna 1884 v Budech (okres Písek) a svoji službu v bezpečnostních složkách započal u bývalého pěšího pluku 59, kde sloužil v letech 1904 – 1905, odkud posléze přešel k četnictvu. Uměl jezdit na kole, psát na stroji a byl i aktivním hudebníkem. Po službě v Čechách byl v roce 1912 převelen k četnictvu do Zadaru a v roce 1917 do Štýrského Hradce, odkud na začátku listopadu 1918 vstoupil do československých služeb a byl odeslán na Slovensko, kde v roce 1919 byl charakterizován jako „rozvážný, mírný, má velmi dobré nadání, rychlé a správné pochopení, dobrou paměť. V účetní službě zběhlý s dobrým konceptem. Snaživý, dobře upotřebitelný. Vůči představeným dle předpisu a ochotný, proti stejně postaveným kamarádský, proti podřízeným blahovolný“.⁹

Malér s obuví

Ze Slovenska se záhy dostal do Prahy, aby se později dostal ještě dál na východ republiky. Svojše se na Podkarpatskou Rus ocitl díky problému v hlavním městě, kdy byl po oznámení Úřadovny pro potírání lichvy v Praze zatčen spolu s několika četníky a civilisty pražskou policií pro zneužití moci úřední a braní úplatků a dne 30. srpna 1920 skončil v cele č. 17.¹⁰

Spolu s dalšími účetními důstojníky Zemského četnického velitelství pro Čechy byl prošetřován disciplinárním výborem kvůli údajné korupci. Po očištění byl Svojše z ministerstva vnitra zaměněn za Josefa Novotného¹¹ a sám expedován do Užhorodu. Bližší údaje přináší *Četnický obzor*, do něhož Svojše později aktivně přispíval a údajně jej fakticky vedl. Podle údajů *Četnického obzoru* se Svojše prý zapletl do překupnictví s obuví pro četnictvo a na dodávkách pro důstojníky získával provizi tři koruny za jeden pár bot, a kromě toho výherci výběrového řízení museli na Svojšeho doporučení dodávat potraviny některým důstojníkům. V této souvislosti byl prošetřován ještě kapitán Jaroslav Šedivý a četník Antonín Dvořák, který však byl velmi rychle osvobozen, neboť se na akci nepodílel.¹² Stejně ale nakonec dopadli

7 BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, pp. 346-366.

8 ЛІТЕРАТИ, Тетяна. Втрачений Ужгород: як у 1928-му в місті викрили журналіста-гвалтівника; <https://uzhgorod.net.ua/news/150022?fbclid=IwAR195sX9z1sLwkucWalw-1oqOz3YvDfgI5rKAuRjvPSM53Dx6liwChpVoC8>, [4. 1. 2022].

9 NA, f. GVČ, kart. 166.

10 NA, f. Policejní ředitelství I., kart. 8214, sign. S 598/89, manipulační období 1914 – 1920.

11 NA, f. Ministerstvo vnitra I. – prezidium (PMV), kart. 61b, sign. V/Č/12.

12 Jak se zadávaly dodávky obuvi pro četnictvo (Úřad pro potírání lichvy). In *Četnický obzor*, 15. 9. 1920, č. 10, s. 75-76.

i ostatní, včetně plk. Gustava Zejdy, protože se podezření ze čtvrtmilionové škody neprokázalo,¹³ ale v novinách to samozřejmě zanechalo stopu a podezření.¹⁴ A tak byl Svojše odklizen na Podkarpatskou Rus, která se mu ve 20. letech stala doslova zemí zaslíbenou.

Podkarpatská Rus byla k Československu připojena v průběhu roku 1919 a před československou správou stála nelehká úloha zajistit správu a bezpečnost toho území. Obojí představovalo náročné úkoly násobené jazykovým a národnostním Babylonem na území, které nadto mělo obdržet mezinárodně a ústavně garantovanou autonomii. Jedním z nejdůležitějších úřadů, které bylo nutno vybudovat k zajištění provincie, bylo vytvoření funkčního a efektivního četnictva, které by zkrotilo řádění mnoha lupičských band, zabránilo pronikání maďarských špiónů a agitátorů, omezilo politickou a sociální radikalizaci obyvatelstva, odzbrojilo jej a zajistilo tak elementární bezpečnostní podmínky pro fungování ostatních státních úřadů. Vedle četníků vykonávajících přímou bezpečnostní službu bylo zapotřebí zajistit týlové zabezpečení sboru (budovy, vybavení kasáren, telefonizaci četnických stanic, nákup potřebného vybavení a výstroje) a samozřejmě hospodaření celého velitelství. Na tom se ze své pozice podílel právě Svojše, kterého dobře hodnotil jak první velitel podkarpatoruského četnictva Alois Jirka, tak i jeho nástupce Putna, který o něm v roce 1923 napsal: „Čilá, veselá povaha, velmi dobré slohy, orientuje se rychle, má rozhled a dobrý úsudek. Ovládá předpisy četnického účetnictví dobře, jako přednosta účetní skupiny dobře upotřebitelný. Vůči představeným aktivní a ochotný, vůči na roveň postaveným přátelský, vůči podřízeným blahovolný, v občanských kruzích, s nimiž udržuje cíle přátelské styky, je velmi oblíben.“¹⁵

Malér s brožurou

Právě společenské kontakty vedly k dalšímu problému během jeho služby u republikánského četnictva. Značnou nevoli vyvolalo vydání brožury *Die jüdische Frage in Podkarpatská Rus*,¹⁶ kterou Svojše údajně vydal vlastním nákladem, zato každopádně bez vědomí ministerstva vnitra.¹⁷ Svojše ve svém spisku dokazoval, že místní Židé by měli být vděční za to, že se Podkarpatská Rus dostala pod českou vládu, neboť žádný jiný národ v okolí údajně není tak tolerantní k jiným vyznáním a jiným národnostním skupinám jako právě Češi, kteří na Podkarpatskou Rus po válečném rozvratu přinesli opět klid a bezpečnost, což v prvních měsících československé správy Židé také oceňovali, dokud se nenechali ovlivnit zlovolnou maďarskou propagandou. V připojení k Československu pak Židé měli vidět možnost pro hospodářský rozkvět, kterou přináší industrializovaná republika a která díky Podkarpatské Rusi sousedí s mnoha agrárními zeměmi, do nichž může – i za pomoci podkarpatských Židů – vyvážet. Hlavní myšlenkou spisku bylo, aby Židé

13 Ukončení afery četnických dodávek. In *Četnický obzor*, roč. 2, 15. 5. 1921, č. 2, s. 14-15; *Venkov*, 12. 4. 1921, č. 85.

14 *Národní listy*, 4. 9. 1920, č. 244; *Večer*, 4. 9. 1920, č. 202; *Venkov*, 5. 9. 1920, č. 210.

15 NA, f. GVČ, kart. 166.

16 SVOJŠE, F. *Die jüdische Frage in Podkarpatská Rus*. 2. Auflage. Užhorod 1923.

17 NA, f. GVČ, kart. 11, čj. 190dův/1923.

Detail Františka Svojšeho ze snímku účastníků hodnostní školy podkarpatského četnictva na počátku 20. let 20. století. Soukromá sbírka Miloše Bernarta.

aktivně spolupracovali s českými obchodními a průmyslovými kruhy.¹⁸ Svojšeho v jeho spisovatelské práci patrně vedla zkušenost, že židovské obyvatelstvo – z obav před propuknutím komunistické revoluce – odmítalo spolupracovat se státními úřady při vyšetřování.¹⁹

Svojšeho musel na rozkaz zemského četnického velitele osvětlit okolnosti vydání brožurky. Dle něj se v prosinci 1922 ve svém bytě setkal se svým přítelem Rudolfem Kotolem, tajemníkem Národní rady československé pro Podkarpatskou Rus, přičemž přišla řeč i na židovskou otázku. Kotel shledal Svojšeho názory údajně natolik zajímavými, že jej požádal o jejich sepsání, neboť považoval za nutné vyvolat u Židů „patriotické city a náklonnost k republice“. Rukopis odešel do pražského ústředí, které se obrátilo na vládu, ta „uznala [...] vydání rukopisu za účelné a ze státních pohnutek za nutné, a vyplatila Národní radě na přímý poukaz viceguvernéra Ehrenfelda na vydání téhož částku 5.000 Kč“. Svojšeho se v závěru vyznal: „Prospěchu nebo užitku mi brožura nepřinesla žádného.“²⁰

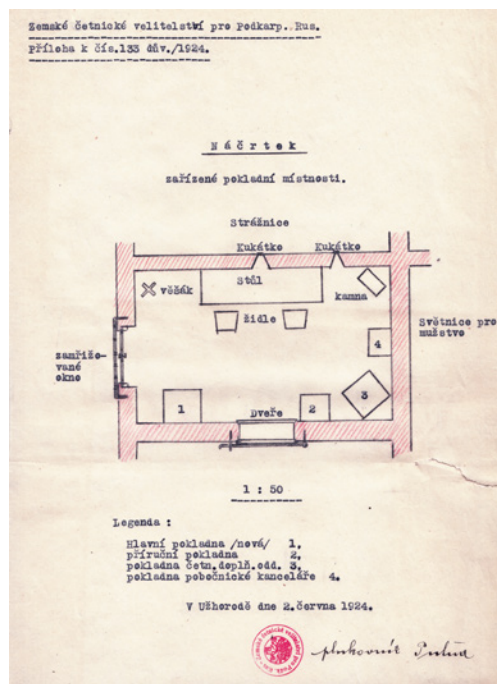
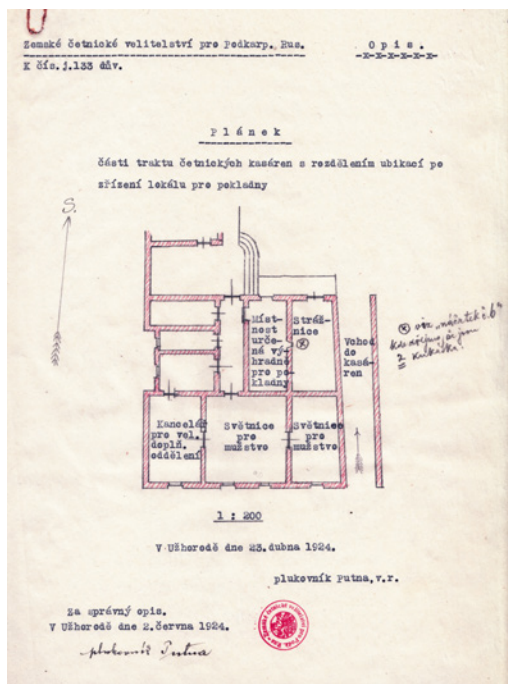
Malér s trezorem

Ještě pořádně neutichla nespokojenost kvůli brožuře a nastal nový problém částečně související s nedostatečným materiálním a personálním zabezpečením velitelství, neboť 30. března 1924 byla vykradena příruční pokladna účtárny užhorodského zemského četnického velitelství, kterou vybral jistý Ivan Buszka (Bučka), který na velitelství pracoval jako sluha pověřený úklidem. Ve Svojšeho bytě zcizil rezervní klíč k pokladně, z níž ukradl přes 103 000 korun. Pokladní sám pak byl ihned prověřen, zda se nedopustil malverzace, ale po kontrole byl ihned zproštěn jakéhokoliv obvinění. Ostatní velitelství ale byla ihned upozorněna, že podle předpisu smí být v příručních pokladnách maximální částka 30 000 korun a vyšší částky smějí být uchovávané jen v trezorech. Zemské četnické velitelství pro Podkarpatskou Rus pochopitelně zahájilo mohutnou pátrací akci, ale pachateli se podařilo uniknout přes oceán, ačkoliv všechny relevantní evropské námořní státy byly informovány a požádány o pomoc. Buszkův pohyb byl sledován

18 Svojšeho, F. *Die jüdische Frage in Podkarpatská Rus*. 2. Auflage. Užhorod 1923, s. 3, 5-6, 10.

19 NA, f. PMV, sign. 225-191-1, fol. 228.

20 NA, f. PMV, kart. 61a, sign. IV/Č/12.

Po vykradení pokladny přistoupilo Zemské četnické velitelství pro Podkarpatskou Rus k přijetí opatření za účelem zdokonalení ochrany vlastních financí v podobě zřízení samostatné kanceláře s pokladnami s permanentní ostrahou ze sousední strážnice.

Zleva doprava: Pokladna pobožnické kanceláře, pokladna četnického doplňovacího oddělení a příruční pokladna (dřívější hlavní pokladna). NA, f. PMV-dod., kart. 1347, sign. VIII/Z/53/4, manipulační období 1925 – 1930.

i ve státech severní Ameriky a Mexika²¹ a událost vyvolala nechtěnou pozornost tisku: o případu např. 1. dubna 1924 informovalo *Večerní České slovo*,²² z čehož nemělo ministerstvo vnitra a ani četnictvo pražádnou radost. Dle agrárníckého *Venkova* byla ve hře varianta, že si pachatel, který posluhoval rovněž u Svojšeho, nechal buď udělat kopie klíčů, anebo si je rovnou vypůjčil a posléze vrátil do kapitánova bytu. Z trezoru rovněž ukradl vkladní knížku majora Jiřího Helgerta na 3 000 korun, ale

21 NA, f. Ministerstvo vnitra I. – prezídium – dodatky (dále PMV-dod.), kart. 1347, sign. VIII/Z/53/4, manipulační období 1925–1930; f. GVC, kart. 13, čj. 207 a 318dčv/1924.

22 NA, f. Ministerstvo vnitra I. – stará registratura (dále MV-SR), manipulační období 1918–1924, kart. 487, sign. 19/3/39.

na nádraží ji vhodil do poštovní schránky s poznámkou, aby byla vrácena²³ majiteli.²⁴ Novinářská zpráva končila: „Celá veřejnost sdílí účast s účetním kapitánem Svojšem, kterému se tato nehoda bez jeho zavinení přihodila, neboť kapitán Svojš je všeoobecně znám jako vzor nanejvýše svědomitého a velmi pilného důstojníka.“²⁵ Z článku vlajkové lodi agrárnického tisku je zřejmé, ke které politické straně Svojš inklinoval ve svém společenském rozletu a která jej brala pod svá křídla.

Věc si pochopitelně nenechal ujít *Četnický obzor*, jenž uvedl, že značný díl viny nese zemský četnický velitel Alois Jirka, který na pozice sluhů přijímal místní síly místo např. ze zdravotních důvodů superarbitrované četníky, kteří by si takového místa považovali. Celkově se pak účetních zastával s tím, že jich je málo a jsou přetíženi, tudíž těžko po nich chtít, aby v noci ještě hlídali pokladnu.²⁶ Rovněž tak nepřekvapí, že plátek kritizoval vedení zemského četnického velitelství, že při pátrání po pachateli nepostupovalo dostatečně svižně, ba zmínilo, že pachatel stihl v médiích popřít tvrzení četnictva, že měl podíl na krádeži několika pistolí, která velitelství rovněž postihla.²⁷ Ostatně, *Četnický obzor* si na jaře 1921 stěžoval, že se z Užhorodu vrací zasláná čísla a veřejně se tázal, zda v tom nemá někdo prsty.²⁸ V podezření padal zemský četnický velitel Alois Jirka, který se opakovaně stavěl k tomuto časopisu nanejvýše nepřátelsky.

Pracovníci účtárny, major účetní Jiří Helgert²⁹ a kapitán účetní František Svojš, byli sice ušetřeni trestního stíhání za porušení výše uvedeného předpisu omezujícího částku v příručních pokladnách na 30 000 korun, ba nepřikročilo se dokonce ani k disciplinárnímu trestu, ale velitelé četnictva našli mnohem lepší způsob, jak oba pány potrestat a četnictvu nahradit škody, ke kterým došlo: Každý měsíc jim byla z platu strhávána srážka za ukradenou hotovost...³⁰ Ministerstvo vnitra však z celkem ukradené částky 103 607 korun a 17 haléřů bylo ochotno odpustit 30 000 korun, neboť to byla maximálně povolená částka, která se mohla v příruční pokladně nacházet. O tomto návrhu však muselo rozhodnout ministerstvo financí. Oba četníky nakonec spasila vláda, která svým usnesením z 19. ledna 1926 prominula splacení jak 30 000 korun, tak i zbývajících 73 607 korun a 17 haléřů. Svojš by to navíc splácel jen obtížně, neboť byl dnem 1. února 1925 dán do trvalé výslužby. Vláda se podle

23 *Venkov*, 3. 4. 1924, č. 80.

24 Helgert měl určitou smůlu již dříve: v létě 1911 ztratil coby c. k. četnický důstojník mezi Modřanami a Braníkem koženou náprsní tašku se 70 korunami, zápisník a několik vlastních navštívenek. NA, f. Policejní ředitelství I., kart. 5375, sign. H 290/88, manipulační období 1901 – 1913.

25 *Venkov*, 3. 4. 1924, č. 80.

26 Vyloupení pokladny zem. čet. v Užhorodě. In *Četnický obzor*, roč. 5, 1. 5. 1924, č. 3, s. 21-22.

27 Pêle – mêle. In *Četnický obzor*, roč. 5, 1. 8. 1924, č. 9. – 10, s. 78.

28 Užhorodským kolegům. In *Četnický obzor*, roč. 2, 1. 5. 1921, č. 1, s. 9.

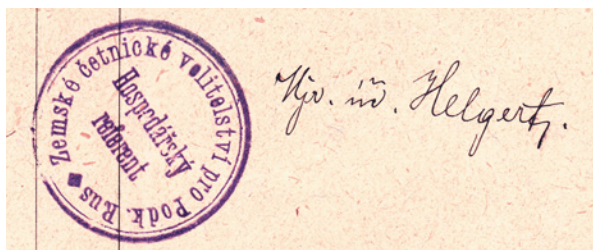
29 Jiří Helgert (nar. 25. května 1872) byl německé národnosti a u četnictva sloužil od 1. října 1897. V roce 1922 byl povýšen na majora. Ve zdůvodnění se mimo jiné psalo, že jako hospodářský referent „vykonává svou službu bezvadně k úplné spokojenosti svých představených. Jest sice německé národnosti, podrobil se však u generálního velitele četnictva předepsané jazykové a literárně-historické zkoušce ze služebního jazyka s uspokojivým výsledkem.“ NA, f. PMV, kart. 61d, sign. V/Č/12.

30 NA, f. GVČ, kart. 13, čj. 318 dův/1924.

všeho na tomto kroku shodla naprosto bez problémů.³¹ Kromě toho na podporu oblíbeného a žoviálního Svojšeho uspořádali četníci mezi sebou sbírku.³²

Ztráta peněz, jakkoliv bolestná, nebyla však jedinou mimořádnou událostí na užhorodském zemském četnickém velitelství zjara 1924. V dubnu se přišlo na ztrátu 22 starých pistolí a 1 340 nábojů. Z krádeže byl pochopitelně viněn zlotřilý Ivan Buszka, který však byl k nedostižení... Ministerstvo vnitra však podkarpatoruské četnictvo z tohoto problému nevinilo, neboť po šetření „nabylo Ministerstvo vnitra přesvědčení, že vinu na ztrátě pistolí dlužno přičísti nevyhovujícím poměrům ubytovacím“ a ukradené pistole zaplatilo ministerstvo národní obrany.³³

Je pochopitelné, že vydání politického textu bez předchozího souhlasu a stigma z nepřímého zapojení na vykradení trezoru nevrhalo právě nejlepší světlo. Svojšeho přímý nadřízený Helgert neměl vůči Svojšeho činnosti po odborné stránce žádné výtky, ovšem ve své zprávě z května 1924 připustil, že Svojše „nevěnoval vždy služebním agendám onen zájem, jehož si bylo někdy přátí v zájmu služebním. Nedodržel přesně předepsaných úředních hodin a zabýval se více než třeba soukromými záležitostmi, k čemuž mu dával podnět jeho neobyčejný zájem o politiku a činnost žurnalistickou“, tudíž jej musel častěji kontrolovat. Po napomenutí Helgertem a také Putnou se Svojše ve svém rozletu více krotil – ostatně došlo k němu v době změn ve vedení zemského četnického velitelství. Putna s tímto hodnocením souhlasil a připomněl, že i kontrola ministerstva vnitra neshledala v účtárně jakékoliv nedostatky. Putna ovšem uvedl znepokojivou charakteristiku: „Pokud jsem měl příležitost seznati blíže osobní individualitu kpt. úč. Svojšeho, nabyl jsem dojem, že staví své soukromé zájmy do popředí a někdy až příliš nad zájem služební, projevuje více nežli vzhledem k svému služebnímu postavení by snad bylo třeba, zájem o otázky politické a novinářskou činnost, které se dle doslechu nějaký čas také činně zúčastnil a věnoval. [...] Během svého zařazení [!] u zemského četnického velitelství pro Podkarpatskou Rus získal si kpt. úč. Svojše v Užhorodě mnoho známostí v kruzích občanských, zejména úřednických, navázal také intimní styky s politickými činiteli a dovedl během času tyto své styky prohloubiti a utužiti, takže si získal nejen v Užhorodě, ale také v širším okolí Podkarpatské Rusi skutečně zvláštních sympatií a důvěry. Nelze upřít, že vztahy tyto ve spojení s jeho soukromými materiálními [!] aspiracemi jej do jisté míry oddalovaly vlastnímu povolání.“³⁴

Podpis Jiřího Helgerta a otisk razítka jím vedeného hospodářského referátu Zemského četnického velitelství pro Podkarpatskou Rus z roku 1924. NA, f. Zemské četnické velitelství Praha, kart. 1630.

31 NA, f. Předsednictvo ministerské rady (PMR), kart. 4066, zasedání vlády 19. ledna 1926, fol. 397; Věstník četnictva státu československého, č. 20, 31. prosinec 1924, s. 93.

32 Národní osvobození, 25. 4. 1931, č. 114; Spolupracovník „Č. O.“ Frt. Svojše na 3 roky do káznice. In Četnické listy, roč. 5, 1. 5. 1931, č. 9, s. 72.

33 NA, f. PMV-dod., kart. 1347, sign. VIII/Z/53/4, manipulační období 1925–1930.

34 NA, f. PMV, kart. 61a, sign. IV/Č/12.

Proto Putna – s ohledem na vyšší Helgertův věk a nemoc v podobě žlučových kamenů – navrhoval Svojšeho přesun k jinému zemskému četnickému velitelství a jeho nahrazení zkušenou účetní silou, která by v případě Helgertovy zdravotní absence či nutnosti jeho trvalého nahrazení, byla zapracovaná a ihned po ruce.³⁵

Putново zjevné úsilí zbavit se politicky a veřejně angažujícího se důstojníka však narazila u generálního velitele četnictva Karla Vyčítala,³⁶ který ve svém vyjádření sice naznačil určité pochopení pro Putnovy motivy, ale s ohledem na nedávný skandál s vykradením kasy se zdráhal přivolit k Svojšeho přesunutí, neboť by se mohlo zdát, že je to trest či přiznání viny za tento incident. Svojšeho by hospodářsky stěhování navíc poškodilo ve chvíli, kdy byly z jeho platu činěny srážky za ukradenou hotovost, neboť u jiného velitelství by neměl tak velké platové požitky a tím by se prodloužilo i splácení... Ministerstvo vnitra projevilo souhlas s vývodem generála Vyčítala a Svojše tak mohl zůstat v Užhorodě³⁷ – jeho působení v rámci četnictva se však již chýlilo ke konci.

V průběhu roku 1924 trpěl Svojše „*otylostí vysokého stupně se slabou výkonností srdce a celkovou neurastení*“, tudíž byl postaven mimo službu od 6. května 1924. Dne 29. listopadu 1924 pak byl shledán „*k četnické službě trvale neschopným*“ a dnem 1. února 1925 dán do trvalé výslužby.³⁸

Oficiální novinář státní správy na Podkarpatské Rusi

Svojše se už během odchodu od četnického sboru novinářsky realizoval a působil v ČTK. Již v létě a na podzim 1924 asistoval u různých společenských akcí jako representant ČTK doprovázející nejvyšší zemské i celostátní představitele. V ČTK byl i s odstupem dlouhých desetiletí spolupracovníky hodnocen jako člověk, který „*měl bystré žurnalistické pero a také seděl u pramene*“ díky kontaktům na bývalé pracoviště, přičemž zároveň vedl periodikum *Podkarpatoruské hlasy*, které se záhy stalo neoficiální hláskou troubou Civilní správy Podkarpatské Rusi. Na nové pozici s nadšením zapomněl na úřední dril a od 1. ledna 1925 do 23. ledna 1928 se Svojše neobtěžoval vést protokol odbočky ČTK.³⁹ O Svojšem se dobově hovořilo jako o „*bosenském četníkovi*“ a o novinářích spojených s *Podkarpatskými hlasy* jako o „*bosenských Čechách*“.⁴⁰ Jeho intence navíc mnohdy zlobila místní reprezentanty odmítáním autonomie a zdůrazňováním české nadřazenosti vůči místním obyvatelům, jakož i prosazováním čechizace a rozšiřování českých škol, ba tiskovina byla vnímána

35 NA, f. PMV, kart. 61a, sign. IV/Č/12.

36 Podrobněji k této osobě viz KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej. *Generál četnictva Karel Vyčítal*. Praha, 2018.

37 NA, f. PMV, kart. 61a, sign. IV/Č/12.

38 NA, f. PMR, kart. 4066, zasedání vlády 19. 1. 1926, fol. 397; *Věstník četnictva státu československého*, 31. 12. 1924, č. 20, s. 93.

39 Archiv Národního muzea (ANM), f. Kryl Rudolf, kart. 97.

40 BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. *Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia*. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, p. 361.

jako meteorologická předpověď dalšího směřování státní správy a hlavně názorů jejího šéfa, viceguvernéra Antonína Rozsypala.⁴¹

Vološinův stranický orgán *Svoboda* označoval *Podkarpatské hlasy* jako Podkarpatské Prase,⁴² ale to ještě v době, než se odhalily skandální zločiny Svojšeho. Haličští emigranti jej vnímali jako ukrajinožrouta a Maďari jej označovali za fašistu,⁴³ což je ještě pikantnější, neboť státní správa na Podkarpatské Rusi proti příznivcům fašismu rezolutně zakročovala a rozhodně je netrpěla ve svých řadách.⁴⁴

Naopak *Lidové noviny*, které na rozdíl od ostatních českých periodik měly o Podkarpatské Rusi vynikající přehled díky početným přispěvatelům trávícím na Podkarpatské Rusi delší dobu a přísné redakční politice,⁴⁵ se celkem rozsáhle vysmály *Podkarpatoruským hlasům* bažícím prostřednictvím „hyperloyálního občana“ majitele-šéfredaktora po finanční podpoře za využití tiskárny „Genius v Užhorodě“ a kariovaly obsah plátku: „Recept na první číslo podobného časopisu může být: V úvodníku se vylíčí život jakési holubice míru od Moháče v úvaze, která pohne i poslance dra Korlátha ke vstupu do národně-demokratické strany nebo agrární strany. Za touto úvahou následují sensační podrobnosti o tom, jak splašená kráva na kterémsi předměstí v Buenos Aires porazila jistého policistu, majitele dvou korců luk, tři dětí a malého domku a jak dále běžíc porazila dětský kočárek a polekala kojnou. Dále, že v jižní Persii se vyskytly tři případy úplavice a pak přijdou zprávy, které se listu „hlásí“ z Nového Yorku, Berlína, Londýna atd. Na druhé straně stojí tlustým písmem vytištěno povídání o tom, jak cikáni kradli seno a co jim povídal policajt, když je vedl do vězení. Pak následuje duchaplný popis jakési večere na lvovských veletržích, jichž se redaktor Podkarpatských Hlasů pan Svojše prý nemohl zúčastnit. Byla tam prý také nějaká Nagy Miczi, která má pěkné šaty, a kromě toho poslanec Štefan představoval navzájem všechny spolustolovníky.“⁴⁶

Shrnutí nebylo o nic milosrdnější: „Není nezajímavé [!], že podobné listy bývají mluvčími obyvatelstva, které jich nezná a jež se často za ně stydí; a to jen proto, že vysoká byrokracie je z pohodlnosti za takové považuje a jako takové platí.“⁴⁷

Bez ohledu na názory na *Podkarpatské hlasy* se Civilní správa Podkarpatské Rusi aktivně snažila ovlivňovat mediální prostor, a to nejen prostřednictvím česky psaných novin a např. úřadům na východním Slovensku doporučila k „laskavej pozor-

41 BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, pp. 358-360.

42 BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, p. 360.

43 ЛІТЕРАТІ, Тетяна. Втрачений Ужгород: як у 1928-му в місті викрили журналіста-гвалтівника; <https://uzhgorod.net.ua/news/150022?fbclid=IwAR195sX9z1sLwkucWalw1oqOz3YvDfgI5rKAuRjvPSM53Dx6liwChpVoC8>, [4. I. 2022].

44 Např. Slovenský národný archív, f. Vrchný súd v Košiciach (SNA, f. VS Košice), kart. 2, inv. č. 2, čj. 2/dův1933.

45 Podrobněji ke vztahu *Lidových novin* k Podkarpatské Rusi, jejich informovanosti a kádrů dopisovatelů viz ŘEHÁK, Daniel. Přehled dopisovatelů *Lidových novin* z Podkarpatské Rusi. In *Paginae historiae*, roč. 23, 2015, č. 2, s. 179-184.

46 *Lidové noviny*, 29. 9. 1926, č. 491.

47 *Lidové noviny*, 29. 9. 1926, č. 491.

Kde a jak musí četnictvo pracovati kulturně: V Podk. Rusi v jedné vsi zemřela 80letá stařena, která měla pověst, že je čarodějnici. S nadměrnou námahou podařilo se jejímu zeti, že vyprosil si na dvou ženách, aby v noci podle tamního zvyku se u mrtvé modlily. Ženy ve své fantasii »viděly« v noci, že mrtvá sebou pohnula a utekly, rozširující, že spojení dábla s onou stařenou samy viděly. Po pohřbu milé babičky však rozšířily se ještě hroznější pověsti: babička prý straší na hřbitově, prý i jejího zetě v noci škrtí atd. atd. Obec rozhodla, že tohle »řemeslo« se musí nebožce překazít a proto jedné noci vytáhla »celá ves«, aby babičku vykopalí a na připravené hranici znova spálili. Úporné vysvětlování kolegů nemělo žádoucího výsledku a kolegové musili sáhnouti ku nejostřejšímu postupu tím, že v noci hlídali a chránili hřbitov. Ani to nepomohlo. Teprv, když použili obušků proti občanům a vytlačili je ze hřbitova, mohli pod ochranou bajonetů už vykopanou babičku znova pohřbíti.

K tomu jistě není třeba poznámek. Za takového poměru tedy musí výkonné četnictvo konati svoji namahavou službu mezi lidem, který žije ještě v pověrách středověku a je v nich pohodlnými pátery utvrvován jen proto, aby tento nebohý lid dřel dále na kněžských polích a lukách. Chápu potom ti naši »oberdemokraté«, že mezi tímto lidem je i *obušek prostředkem kulturní práce?* Chápu, že je mezi tímto lidem práce bezpečnostní docela jiná, než ona v historických zemích a že i prostředky její musí býti jinaké než v zemích kulturních? A chápe naše správa, že mnoholetý život mezi těmito lidmi jest vyhnanstvím, které musí míti své meze, aby vyhnanec nezakrněl kulturně a byl potřebným státním bezpečnostním orgánem?

Článek *Kde a jak musí četnictvo pracovati kulturně.*
In *Četnický obzor*, 15. června 1928, č. 12,
roč. 9., s. 100.

Vedle rutinní novinářiny se Svojsě ve druhé polovině 20. let zmohl na další brožurku vydanou opět v němčině *Die Unterdrückung der Deutschen in Ungarn*.⁵³ Tato kniha mohla vyvolat určitý zájem u karpatských Němců, neboť do konce 19. století patřily české země a Slovensko k jednomu ze zdrojů německé kolonizace na Podkarpatské Rusi. Němci z budoucího Československa se usazovali zejména na území okresů Rachova, Jasiny a ve vesnicích u řeky Latorice, ale i na dalších místech.⁵⁴

nosti maďarský týždenník „Néplap“ v Užhorode, ktorý je blízky vláde, je dobre redigovaný a zaslúži preto hojného rozšírenia“, jak žádost reprodukoval košický županát.⁴⁸

Svojsě se coby novinář neomezoval jen na Podkarpatskou Rus a nezapomínal na své četnické kořeny, jakož i na to, kdo se jej dříve mediálně zastal. Kdy Svojsě navázal spolupráci s *Četnickým obzorem* stojícím v opozici vůči četnické správě, bohužel nevíme. Každopádně již v roce 1925 *Četnický obzor* s radostí kvitoval zprávu šéfredaktora *Podkarpatoruských hlasů* Svojsěho kritizujícího výsledek jednání vojenské justice ve vztahu k jednomu četníkovi.⁴⁹ I později *Četnický obzor* informoval o článcích *Podkarpatských hlasů*, pokud se týkaly četnictva a zejména jeho zásluh,⁵⁰ ale i problémů, např. sebevražd.⁵¹ Některé články tohoto periodika nesly poněkud nadřazený tón vůči Rusínům,⁵² což by mohlo nasvědčovat, že jejich autorem byl právě Svojsě.

48 Štátny archív v Košiciach, pracovisko Archív Trebišov, f. Okresný úrad v Sečovciach, kart. 3, čj. 512/1925.

49 Oběti četnického povolání. In *Četnický obzor*, 1925, č. 12, s. 100.

50 Uznání lesníků čsl. četnictvu. In *Četnický obzor*, roč. 10, 1. 10. 1929, č. 19, s. 207.

51 Krise četnické mužnosti. In *Četnický obzor*, roč. 10, 1. 5. 1929, č. 9, s. 87-89.

52 Kde a jak musí četnictvo pracovati kulturně. In *Četnický obzor*, roč. 9, 15. 6. 1928, č. 12, s. 100.

53 SVOJŠE, František. *Die Unterdrückung der Deutschen in Ungarn*. Užhorod 1927.

54 Podrobněji ve stručné podobě k podkarpatoruským Němcům viz ГРИБАНИЧ, Ілля. *Закарпатські німці*. Ужгород, 2009.

Snímek budovy Podkarpatských hlasů. Čtvrtý zleva stojí František Svojsě.
Soukromí sbírka Vladimíra Kušteka.

První prolitá tiskařská čern

Se svojí vahou si Svojsě údajně hlavu nedělal a na svých 140 kg byl patřičně hrdý. V dobách své největší novinářské slávy dokázal údajně spořádat čtyři normální obědy, totéž množství večeří, 20 sklenic piva a dva litry vína – alespoň dle *Lidových novin*,⁵⁵ tudíž se stal zákonitě legendou užhorodských restaurací, hospod, výčepů a náleven.⁵⁶ *Lidové noviny* si na velkolepém redaktorovi opakovaně procvičily svůj ostrovtip, neboť s gustem čtenářům oznámily, že „východ čs. republiky je rozrušen v poslední době řadou trapných afér“ v podobě „zatčení redaktora poloúředního listu Svojsě[ho] [...] pro delikty proti mravopověstnosti“.⁵⁷ V případě Františka Svojsěho nešlo o nic odpornějšího než četné případy pedofilie.

Opět nevíme, zda měl Svojsě tyto deviantní sklony vždy, popř. jestli se jim oddával již dříve, anebo se u něj vyvinuly až v důsledku společenského a materiálního vzestupu na východě státu, kdy mohl získat pocit výjimečnosti a díky úzkým kontaktům na vládní strany také dojem beztrestnosti a možná dospěl i k názoru, že si konečně může realizovat tajná přání, která zřejmě naznačoval četnými žerty o nedospělých děvčátkách.⁵⁸ Soudní proces a zájem konkurenčních periodik musel

55 *Lidové noviny*, 1. 3. 1928, č. 112.

56 ЛІТЕРАТІ, Тетяна. Втрачений Ужгород: як у 1928-му в місті викрили журналіста-гвалтівника; <https://uzhgorod.net.ua/news/150022?fbclid=IwAR195sX9z1sLwkucWalw-1oqOz3YvDfgI5rKAuRjvPSM53Dx6liwChpVoC8>, [4. I. 2022].

57 *Lidové noviny*, 12. 3. 1928, č. 132.

58 *Národní osvobození*, 25. 4. 1931, č. 114; Spolupracovník „Č. O.“ Frt. Svojsě na 3 roky do káznice. In *Četnické listy*, roč. 5, 1. 5. 1931, č. 9, s. 72.

Sociálnědemokratický poslanec Jaromír Nečas a přední prvorepublikový znalec podkarpatorských reálií na snímku z roku 1925. NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 7769, sign. N 290/2, manipulační období 1941 – 1950.

Užhorodský policejní ředitel Václav Vohlídal. Bezpečnostní služba, č. 8, 1932, roč. II., s. 113.

být pro sebevědomého Svojšeho tvrdým vystřízlivěním, i když se mu nepochybně vůbec nechtělo procitnout ze svého snu.

Svojšeho zatkla po zákroku sociálnědemokratického poslance Jaromíra Nečase⁵⁹ užhorodská státní policie 10. února 1928 a policejní ředitel Václav Vohlídal téhož dne informoval prezídium ministerstva vnitra a oddělení N (tj. kontrarozvědku) o jeho zatčení⁶⁰ „pro homosexualitu a zprznění školní mládeže“⁶¹ a druhý den prezídium Civilní správy Podkarpatské Rusi podrobně informovalo prezídium ministerstva vnitra, že Svojše byl zadržen „pro důvodné podezření ze zločinu násilného smilstva, zločinu násilného porušení mravnosti, zločinu zprznění, zločinu smilstva proti přírodě, přečinu vydírání a kuplířství, kterýchžto deliktů se dopustil tím, že po delší dobu prováděl orgie ve svém bytě, kamž

59 ANM, f. Kryl Rudolf, kart. 97.

60 Státní policie působila ve velkých městech, zatímco četnictvo na venkově a maloměstech, přičemž státní policie někdy byla četnictvem zvána ke spolupráci na složitějších případech (např. žhářství atp.). V současné době je však toto dělení činností v rámci vnitrostátních bezpečnostních složek pozapomenuté a historici si obě složky zhusta pletou, ačkoliv jsou začasť odkázáni na materiály vycházející právě z jejich činnosti. Záměny obou složek se dopustil i Geoffrey Brown. BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, p. 362. Obdobně tak autor přehlédl, že státní správa mohla rozpouštět schůze, pokud se zvrhly v protistátní projevy nejen na Podkarpatské Rusi, ale na celém státním území. BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, p. 356.

61 NA, f. PMV, sign. 225-613-23, fol. 3–3v.

zval nedospělá a nezletilá děvčata, ve většině případů žákyně měšťanských škol, nedospělé studenty a jiné muže, které nutil, resp. sváděl, napomáhal a vydíral za účelem jednání, jež je obsaženo v předu uvedených skutkových podstatách trestních činů.“ Ministerstvo bylo rovněž vyrozuměno, že případ je velmi rozsáhlý.⁶² Generální velitel četnictva se o případ pochopitelně rovněž zajímal. Vždyť většina četníků měla vlastní rodiny a děti a věděli více než dobře, jakou ochranu zákony poskytují dětem s ohledem na jejich věk!⁶³

Krátce na to se objevily první zprávy v tisku, které veřejnosti prozradili, že „k odhalení přispěl propuštěný administrátor listu *Matička*, který vše udal policii“ a údajně k těmto ohavnostem docházelo již od roku 1926. Podle *Večerního listu* „Svojše byl v Užhorodu reprezentantem výbojné české skupiny, která přechosto nebrala patřičný ohled na místní národnostně komplikované poměry, rozhořčenost rodičů přenáší se na pole politické a není vyloučeno, že aféra bude míti velice nepříjemné důsledky politické“.⁶⁴ Lidové listy si přisadili: „Užhorodské obyvatelstvo je velmi pobouřeno a věc je tím trapnější, že Svojše byl radikálním exponentem čechisace na Podkarpatské Rusi a tak strašným způsobem reprezentuje český živel na této hořící půdě.“⁶⁵ Podle Lidových listů Svojše působil jednu dobu jako tiskový referent Civilní správy, než se stal ředitelem filiálky ČTK a než si nakonec založil *Podkarpatské hlasy*, které velmi dobře prosperovaly, takže si záhy koupil dům⁶⁶ za 150 000 korun. „Na Podkarpatské Rusi není žádného slovenského deníku, a proto stal se Svojše přímo demagogem žurnalistiky na Podkarpatské Rusi, korumpuje kde koho. Mnoha zla způsobil Svojše také reformovanému řádu Basiliánů, které osočoval jako irredentský. Ještě ke všemu začal násilně propagovat v čistě rusínských obcích židovskou českou školu. Nyní byl učiněn veškeré jeho činnosti konec.“⁶⁷

Ukončení Svojšeho angažmá v *Podkarpatských hlasech* vedlo k ukončení otevřeného prosazování čechizace a konfrontací s místními rusínskými představiteli, nicméně periodikum zůstalo i nadále hláskou troubou státní správy a jejích českých představitelů.⁶⁸

Národní osvobození rovněž neskrývalo zhnusení a napsalo, že Svojše „provozoval [...] orgie, o nichž ani otrlí lidé nemohou bez hnusu mluvit. Protokoly dětí, jež byly vyslechnuty, nedají se opakovat. Policie, přes zachraňovací akce některých kruhů ujala se velmi rázně věci, neboť cítí, že všechny ohledy musí ustoupit před nejsilnějším imperativem ochrany nedospělých dětí. Bude-li prokázána vina zatčeného, nesmí být připuštěno, aby věc byla snad likvidována prostým prohlášením pachatele za choromyslného.“⁶⁹

62 NA, f. PMV, sign. 225-613-23, fol. 1.

63 Např. HOFFMAN, Josef. Věk jako právní skutečnost v právním řádu československém. In *Věstník Ministerstva vnitra Republiky československé*, roč. 9, 1927, č. 11, s. 329-347, č. 12, s. 377-389,

64 *Večerní list*, 14. 2. 1928, č. 38.

65 *Lidové listy*, 16. 2. 1928, č. 39.

66 Tento dům si měl koupit již v roce 1924 a po Svojšeho odchodu z Užhorodu se o dům staral jeho bratr Jaroslav, který rovněž působil v redakci *Podkarpatoruských hlasů*. ANM, f. Kryl Rudolf, kart. 97.

67 *Lidové listy*, 16. 2. 1928, č. 39.

68 BROWN, Geoffrey. „The spirit of dictators“. *Rusyn Accusations of Corruption and Imperialism against František Svojše and Officials in Czechoslovak Ruthenia*. In *Bohemia*, Heft 2, 2017, Band 57, p.

69 *Národní osvobození*, 14. 2. 1928, č. 45.

Pozvolná zkáza balónu u soudních instancí

Svojsého soukromé aktivity vyvolaly pozornost bezpečnostních orgánů, které zasáhly na začátku roku 1928 patrně i pod jistým tlakem rodičů, kteří se dožadovali zákroku proti redaktorovi s politickým krytím: proto se údajně objevily snahy spasit Svojsého útekem za hranice, místo toho však v užhorodské věznici prodal svůj deník *Podkarpatské hlasy* agrárnickému poslanci. V rámci obhajoby byl košickým psychiatrem shledán neodpovědným za své zločiny, ale posudek byl vyvrácen experty bratislavské univerzity. Během vyšetřování byl propuštěn a stal se otevřeným spolupracovníkem *Četnického obzoru* a spolupodílel se na zpracování *Četnických humoresek*.⁷⁰ Mezitím se objevily zprávy, že přes tisk se Svojsě pokouší očernit užhorodského policejního ředitele Václava Vohlídala, např. z toho, že dopomohl komunistům k úspěchu akce z 1. srpna 1929.⁷¹ Ovšem nejenom jeho, ale i jeho podřízené vinil z mnoha procesních a dalších pochybení, jakož i zástupce školní správy,⁷² přičemž nechyběly ani cynické perly. Pedofil a sexuální deviant Svojsě tvrdil, že ředitele dívčí školy v Užhorodě nabádal k výzvě ke svým podřízeným, „aby souložení se svými žačkami zanechali“ s tím, že mezi iniciátory protisvojsšovského tažení byl i učitel Šesták, o kterém Svojsě uvedl: „Do jeho postele chodily téměř všechny jeho cikánské žačky, třeba i několik najednou.“⁷³ V tomto případě se jednalo o učitele Josefa Šestáka, který jako první působil v užhorodské cikánské škole, kde vzbudil mezi dětmi zájem o navštěvování školy a zvýšení hygieny. Skutečně se vyskytly zvěsti o pedagogově vztazích s mladými cikánkami.⁷⁴ Nemělo se však jednat o jeho žačky. Dále uvedl, že jedna ze Svojsových obětí se měla stát – již jako prostitutka – milenkou jednoho z policistů.⁷⁵ Svojsě nakonec tvrdil, že jeho zatčení se stalo v důsledku zesměšnění jednoho policejního úředníka v jeho periodiku⁷⁶ a nařikal na zastrašování jeho bratra Jaroslava, jakož i sourozencova zaměstnavatele Rudolfa Kryla, redaktora ČTK.⁷⁷ Nepřekvapí, že prezídium Zemského úřadu v Užhorodě se všemi obviněními proti policejní správě podrobně zabývalo a všechna obvinění odmítlo,⁷⁸ přičemž muselo upozornit i na praxi v důsledku některých soudních rozhodnutí, např. že: „Počestným děvčetem“ může býti i osoba, která s vícerymi souložila.“⁷⁹ Prezídium ministerstva vnitra pak prezídium Zemského úřadu v Užhorodě bombardovalo dotazy ohledně dalšího vývoje Svojsého soudu.⁸⁰

70 *Národní osvobození*, 25. 4. 1931, č. 114; Spolupracovník „Č. O.“ Frt. Svojsě na 3 roky do káznice. In *Četnické listy*, roč. 5, 1. 5. 1931, č. 9, s. 72.

71 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 34-35.

72 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 2-9, 15-22.

73 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 4, 17.

74 Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, podsběrka Písemnosti a tisky – pozůstalost Josefa Šimka (nezpracováno), přírůstkové číslo 88/2017, Zpráva o cikánské škole v Užhorodě, fol. 8–8b.

75 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 5, 18.

76 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 7, 20.

77 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 8-9, 21-22.

78 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 1-1a, 10-10a.

79 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 1a.

80 NA, f. PMV, sign. 225-928-20, fol. 23-33.

Nejvyšší soud v trestní věci, zahájené před krajským soudem v Uhohorodě proti Františku Svojšemu, obžalovanému ze zločinu podle § 233 tr.z. a t.d., vyřízené tamže dne 27. června 1933 pod číslem Tk V 187/28-385, a vrchním soudem v Košicích - následkem odvolání veřejného žalobce - dne 11. června 1934 pod číslem To VII 232/34-406, na základě veřejného líčení, konaného dne 10. listopadu 1934, o zmateční stížnosti obžalovaného Františka Svojšeho takto se

u s n e s l :

zmateční stížnost zamítá.

D ů v o d y :

Zmateční stížnosti obžalovaného, domáhající se na základě důvodu zmatečnosti podle čís. 2. a 3. správně jen čís. 2. § 385 tr.ř. podmíněného odsouzení, nelze přiznati oprávnění.

Stěžovatel nevyvrátil důvody napadnutého usnesení, které jsou v podstatě správné a na které Nejvyšší soud stěžovatele odkazuje. Uváží-li se, že obžalovaný byl odsouzen pro dvojnásobný zločin porušení mravnosti podle § 233 tr.z. jednonásobný zločin pokusu zprávnění podle §§ 65 a 236 tr.z. trojnásobný pokračující přečin smilstva proti přírodě podle § 241 tr.z. a jednonásobný zločin smilstva proti přírodě podle § 242 tr.z., tu třeba uznati, že vrchní soud správně vzal do ohledu těžkou povahu trestních činů jakož i hrubý mravní upadek obžalovaného. Vezme-li se dále zřetel na dlouhou dobu, po kterou obžalovaný v trestní činnosti pokračoval, totiž od roku 1925 až do zavedení trestního řízení r. 1928, z čehož nutno vyvoditi ten závěr, že obžalovaný od dalšího trestního počínání neupustil dobrovolně, ale následkem zavedení trestního řízení, a že vykonával nemravný vliv na ostatní spoluobžalované, tu nelze od obžalovaného očekávati další pořádný život bez skutečného výkonu trestu. Jeho údajné zásluhy politické, kulturní, sociální a hospodářské, i kdyby byly zjištěny, neposkytují pro mravní povahu obžalovaného záruky.

Proto Nejvyšší soud zmateční stížnost obžalovaného jako bezzákladnou zamítl.

v B r n ě dne 10. listopadu 1934.

Čabrada v.r.

předseda senátu.

Dr. Boria v.r.

zpravodaj.

Za správnost vyhotovení
přednostu výpravny:

Blüch

Smích Svojšeho přešel 25. dubna 1931, kdy jej senát Krajského soudu v Užhorodě odsoudil na tři roky káznice pro vícenásobný zločin proti mravopočestnosti a ztrátě volebního práva na jeden rok. Státní zástupce se odvolal proti nízké výměře trestu, což bylo jen přirozené, neboť čtení obžaloby a rozsudku místy připomínalo „méně“ (je-li to vůbec možné takto formulovat) skandální části knihy *120 dnů Sodomy* markýze de Sade a hemžilo se násilnými sexuálními styky s dětmi obojího pohlaví za pomoci alkoholu a sladkostí, někdy i mezi dětmi navzájem za aktivní Svojšeho pomoci a jeho případného zpěvu a hudebního doprovodu na kytaru v rouše Adamově. Po úvodním užhorodském slyšení, v němž nechyběly ani náznaky pokusu o úplatky rodičů zneužitěho dítěte ze strany Svojšeho bratra Jaroslava (strčení 50 korun do kapsy), jenž dokonce rodičům jedné z dívek nabízel sňatek prznitele se svojí obětí (a úpis na 20 000 korun k tomu). Různá soudní slyšení a odvolání se táhly až do roku 1934⁸¹ a výsledný trest představoval žalář v délce trvání deseti měsíců a ztráta úřadu a práva volebního do obce na tři roky.⁸² Nejvyšší soud v Brně zdůraznil, že Svojše páchal své zločiny po několik let (1925 – 1928) a zanechal jich až v důsledku svého zatčení a že jen výkon trestu mohl přinést nějaké výsledky. Svojšeho hrdost navíc byla navíc pošramocena oznámením, že „údajné zásluhy politické, kulturní, sociální a hospodářské, i kdyby byly zjištěny, neposkytují pro mravní povahu obžalovaného záruky“.⁸³

Výše naznačené tlaky (politické i rodinné) může patrně dobře dokumentovat i žádost košického vrchního soudu adresovaná pražskému policejnímu ředitelství, zda by jeho policejní lékaři nevyšetřili Svojšeho, jestli je duševně způsobilý zúčastnit se hlavního odvolacího řízení. Odpověď Policejního ředitelství v Praze však byla předvídatelná – takovéto šetření bylo mimo kompetenci policejních lékařů.⁸⁴

Ohlas procesu v tisku – Lidové noviny

František Svojše, „mocný sloup agrární strany na Podkarpatsku“, to od novinářských konkurentů z *Lidových novin* schytával po celou dobu soudních procesů a žurnalisté z této redakce o jeho věci psali dosti otevřeně: proč ostatně nevyužít kádr zdatných novinářů působících přímo na Podkarpatské Rusi v nejrůznějších profesích, úřednické nevyjímaje. V tomto případě to byl zejména Emil Waldstein, který se případu velmi věnoval.⁸⁵ To patrně vysvětluje, proč se tímto případem vedle *Četnických listů*, jimž bude ještě věnována pozornost, rozsáhle zabývaly již jen *Lidových novin*. U ostatních novin to byly spíše ojedinělé zprávy.

81 NA, f. Nejvyšší soud Brno (NS Brno), kart. 3011, spisová značka Zm IV 113/33; kart. 3015, spisová značka Zm IV 608/33; kart. 3020, spisová značka Zm IV 434/34; f. Generální prokuratura Brno, kart. 120a, spisová značka 996/33gp; kart. 126, spisová značka 3979/33gp; kart. 134, spisová značka 3630/34gp.

82 NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 11417, sign. S 8269/8, manipulační období 1931 – 1940.

83 NA, f. NS Brno, kart. 3020, spisová značka Zm IV 434/34.

84 NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – prezidium, kart. 1339, sign. S 49/28, manipulační období 1931 – 1940.

85 ANM, f. Kryl Rudolf, kart. 97.

Pomineme-li popis Svojšeho impozantních rozměrů podpořených gigantickým apetitem,⁸⁶ a zprávy uvádějící čtenáře do děje,⁸⁷ tak se objevily zprávy, že některé své oběti pohlavně nakazil a stejně tak se vyskytovaly údaje o snahách přezkoumat jeho duševní stav spolu s exekucí na jeho majetek, která ale byla záhy zrušena.⁸⁸ Jeho duševní stav se probíral častěji a to ve vztahu k zločinům, „jež prováděl a dal prováděti ve svém bytě hromadně na začkách české a rusínské měšťanské školy v Užhorodě, byly po dlouhém zkoumání prohlášeny košickým drem Stuchlíkem za činy člověka nepřičetného a svému okolí nebezpečného“, což byl odlišný názor od užhorodských lékařů a tamních žurnalistů bojujících za Svojšeho líčeného v dotovaných listech jako „padlý lev“ a *Lidové noviny* se dotazovaly, zda nesouvisí odvolání školního inspektora Bočka s tím, že se zděsil s poměry v této „agrární rezervaci“.⁸⁹ *Lidové noviny* si rovněž povšimly neurvalého tiskového útoku na užhorodského státního zástupce a vzpomněly, že bratislavští odborníci prohlásili Svojšeho za přičetného.⁹⁰ Tento závěr byl nakonec potvrzen i pražskými odborníky,⁹¹ tudíž mohl být Svojše předvolán před soud v březnu 1930.⁹²

Zpravodaj *Lidových novin*
Emil Waldstein. *Pestrý týden*,
č. 13, 1932, roč. VII., s. 10.

Novinář *Lidových novin*, který napsal, že se Svojšem by se neměli stýkat členové vojenského důstojnického sboru,⁹³ se stal spolu se svojí rodinou terčem tiskového útoku, který u soudu odvracel advokát Jutkovič. Na novináře bylo útočeno i skrze *Podkarpatské hlasy* redigované užhorodským dopisovatelem ČTK Rudolfem Krylem, kterého pak po žalobě pro tiskovou pomluvu zastupoval⁹⁴ agrárnický právník Ota- kar Benda.⁹⁵ Soud vedený soudním radou Janem Foltánkem, jenž připustil i čtení protokolů ze soudního jednání se Svojšem (které opět vedl Foltánek), ovšem Bendou vedené obhajobě neuvěřil a vyměřil Krylovi trest ve výši jednoho měsíce nepodmí- něně a pokuty 1 000 korun, náhrady soudních útrat ve výši 600 korun a náhradě škody soukromému žalobci ve výši 3 000 korun. Benda se odvolal.⁹⁶ Bohužel, další vývoj tohoto soudního sporu neznáme.

86 *Lidové noviny*, 1. 3. 1928, č. 112.

87 *Lidové noviny*, 12. 3. 1928, č. 132.

88 *Lidové noviny*, 26. 3. 1928, č. 157; 29. 3. 1928, č. 163; 15. 4. 1928, č. 194.

89 *Lidové noviny*, 20. 8. 1928, č. 421.

90 *Lidové noviny*, 12. 1. 1929, č. 21.

91 *Lidové noviny*, 14. 12. 1929, č. 628.

92 *Lidové noviny*, 9. 3. 1930, č. 124.

93 *Lidové noviny*, 5. 3. 1930, č. 116.

94 *Lidové noviny*, 2. 4. 1930, č. 168.

95 O Bendově napojení na agrárníky viz SNA, f. VS Košice, kart. 2, inv. č. 13, čj. 4/dův1936.

96 *Lidové noviny*, 2. 4. 1930, č. 168.

Profesně velmi schopný pracovník a následně vedoucí užhorodské odbočky ČTK Rudolf Kryl. *Pestrý týden*, č. 13, 1932, roč. VII., s. 10.

tiskové kanceláře, postoupil jej ve vyšetřovací vazbě restringovanému úředníku státních lesů, jenž se zároveň bez jakýchkoliv odborných předpokladů stal správcem užhorodské odbočky ČTK. Obě funkce byly spojeny nejen po stránce osobní nýbrž i funkční, tj., redakce Podkarpatských Hlasů byla zároveň úřadovnou ČTK se společným telefonem a personálem, a to v domě, jehož majitelem je František Svojše.“ Podkarpatské hlasy tak podle Lidových novin i nadále plnily roli poloúředního periodika, neboť přinášely údaje, které mohly být vypuštěny jen z úředního prostředí a v jeho zájmu. Lidové noviny pak připomněly, že půl roku před Svojšeho aférou byl jejich novinář v prezídiu Zemského úřadu v Užhorodě přemlouván, „aby se nehašteřil se Svojšem“ a za 1 500 korun měsíčně tajně psal do Podkarpatských hlasů: „Tak vypadá nezávislý list hájící zájmy českého lidu na Podkarpatsku.“⁹⁸ Čtenáři se brzy dozvěděli další pikantérie z projednávání u košického vrchního soudu, totiž že jej zbrzdilo sdělení „sanatoria dra Kramra v Praze-Bubenči, kde je Svojše na léčení, [...], že musí býti držen v uzavřeném ústavě“, tudíž soud požádal pražskou policii, aby jej nechala vyšetřit policejním lékařem a sdělila, zda se může Svojše dostavit nebo má-li být předveden.⁹⁹ Ta, jak víme, ale neprováděla podobná šetření a její lékaři k nim nebyli ani kvalifikováni.

Lidové noviny také informovaly o skutečnosti, že vrchní soud snížil původní rozsudek ze tří let v káznici na deset měsíců žaláře a Krajský soud v Užhorodě měl rozhodnout o podmíněnosti rozsudku.¹⁰⁰ Je více než podivné, že noviny si odpustily komentář výroku soudu ohledně směšné výměry trestu, a tak alespoň Lidové noviny přinesly noticku sdělující, že Nejvyšší soud v Brně potvrdil výrok košického soudu ohledně deseti měsíců v žaláři a ztráty občanských práv na tři roky. „Duševní

97 Lidové noviny, 26. 4. 1931, č. 211.

98 Lidové noviny, 23. 5. 1931, č. 258.

99 Lidové noviny, 13. 2. 1932, č. 79.

100 Lidové noviny, 20. 10. 1932, č. 531.

poruchy u Svojšeho, který zatím co se odvolával, spolupracoval v četnickém časopise, soud nepřiznal. Rovněž nepodařilo se mu dosíci podmíněného odsouzení a ponechání občanských práv, což hrálo značnou roli při Svojšově pensí.“¹⁰¹

Ohlas procesu v tisku – Četnické listy

Jelikož Svojše býval mezi podkarpatoruskými četníky natolik oblíben, že při vykradení pokladny zemského četnického velitelství byli ochotni na něj uspořádat sbírku, a byl chválen i v *Četnickém obzoru*, je pochopitelné, že zatčení, zejména jeho důvod, tak i proces samotný a jeho výsledek rezonoval sborem, který měl v osmém paragrafu služební instrukce uvedeno: „Četníci mají se chovati vážně, slušně a zdvořile. Každým přehmatem, hrubostí a surovostí slovem i činem při služebních výkonech trpí újmu vážnost jednotlivce i celého sboru a ztěžuje se zakročení četníka. To platí zvláště tehdy, je-li četník přítomen při slavnostech, větších shromážděních apod., kdy každá nerozvážnost, osobivost anebo zbytečné obtěžování může přivoditi nepříjemné a nebezpečné výstupy. Příslušníci četnictva mají žárlivě střežiti dobrou pověst sboru a vzájemně na sebe dozírati, čímž bude umožněno, aby nectnosti a zlozvyky byly již v zárodku potlačeny.“¹⁰²

O to děsivější byl fakt, že na počátku 30. let Svojše stanul před soudem „pro delikty proti mravopověstnosti“.¹⁰³ Tyto události v komunitě četníků vyvolaly přirozený zájem.¹⁰⁴ A bohužel oprávněně, jak dokládají i novinové texty, konkrétně *Národní osvobození*, ze kterého mohutně citovaly rovněž i *Četnické listy*: „Celá léta platí Svojše ve veřejnosti za žoviálního tloušťíka, jenž něco zná a něco dovede, jenž umí dělat noviny, jenž si zvlášť potrpí na hojně a dobré jídlo a pití, a velmi rád si neškodně zažertuje o mladých děvčátkách. Avšak zatím tento abnormálně tlustý muž, chechtající se od vnitřního uspokojení na celé kolo při každé příležitosti, provádí již drahnou dobu ve svém bytě nepěkné věci s mládeží obojího pohlaví.“¹⁰⁵

Zpráva o Svojšeho odsouzení vyvolala samozřejmě rozruch; již v čísle informujícím o zakončení jeho procesu byl inzerát podepsaný a zároveň nadepsaný jako „Zvědavý“ tohoto znění: „Konečně si se dočkal. Dostal tři roky káznice. Zdali nyní poví i on něco svým čtenářům, nevíme. Dosud byl zticha. (Viz zprávu uvnitř).“¹⁰⁶ Naneštěstí kontace nám unikají, byť se můžeme domnívat, že pisatel měl na mysli politické konexe.

Zvýšený zájem *Četnických listů* byl přirozený: František Svojše a Bohumil Mladý byli *Četnickými listy* vnímáni jako překážka vzniku četnické odborové organizace a proces samotný samozřejmě ublížil i četnictvu, ale i četnickému odborovému hnutí.¹⁰⁷ Nepřekvapí proto, že Mladý se Svojšeho ujal a nevěřil výroku soudu, což pochopitelně vyvolalo odezvu u *Četnických listů*, které poukázaly na to, že Mladý se

101 *Lidové noviny*, 22. 1. 1935, č. 39.

102 PINKAS, Oldřich – ERHART, Josef. *Sbírka četnických předpisů*. Kroměříž, 1923, s. 61.

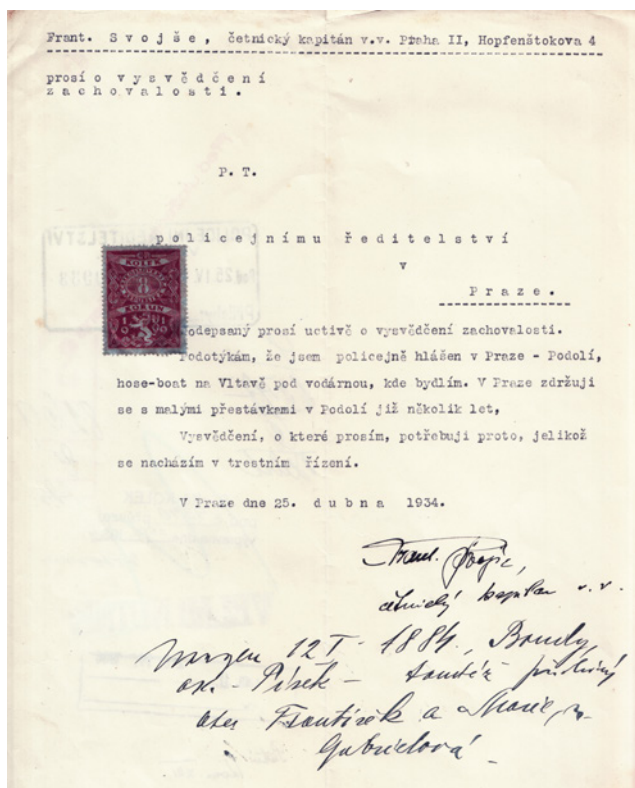
103 Hlavní přelíčení s čet. kpt. v. v. a redaktorem Svojšem. In *Četnické listy*, roč. 5, 15. 1. 1931, č. 2, s. 16.

104 Hlavní přelíčení se Svojšem v dubnu. In *Četnické listy*, 1. 4. 1931, č. 7, s. 57.

105 *Národní osvobození*, 25. 4. 1931, č. 114; Spolupracovník „Č. O.“ Frt. Svojše na 3 roky do káznice. In *Četnické listy*, roč. 5, 1. 5. 1931, č. 9, s. 72.

106 Zvědavý. In *Četnické listy*, roč. 5, 1. 5. 1931, č. 9, s. 76.

107 Případ Svojše a četnictvo. In *Četnické listy*, roč. 5, 15. 5. 1931, č. 10, s. 77.

Žádost Františka Svojšeho o vysvědčení zachovalosti z dubna 1934. NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 11417, sign. S 8269/8, manipulační období 1931 – 1940.

soudního stíhání za pedofilii a z toho vyplývající ztráty četnické penze.¹¹¹ Kdyby mezi četnictvem a státní policií panovaly lepší vztahy, popř. za drobné pomoci ministerstva vnitra (kdyby na tom mělo zájem), nejspíše by se nezjištěným únikem dostala redakci *Četnických listů* zpráva, že František Svojše byl u Bohumila Mladého na počátku 30. let dvakrát policejně přihlášen. Ostatně Svojše v letech 1929 – 1933 vystřídal převážně v Podolí množství adres, než zakotvil na svém hausbótu u podolské elektrárny...¹¹²

nevěnoval jiným případům propuštěných četníků, kteří měli rodiny, ale svobodnému a movitému Svojšemu ano, přičemž důvod byl prostý „božská a jiné komedie na luzích četnické lyriky by bez pana Svojšeho osiřely, neměl by kdo překládat články o cizím četnictvu, neměl by kdo udržovati prospěšné styky s některými časopisy, neměl by kdo psáti osvědčeným způsobem polemiky s nepohodlnými lidmi“. Ba naznačovalo se, že *Četnické obzory* reálně řídí Svojše a nikoliv Mladý.¹⁰⁸ Svojše byl však Mladým zapíraný, ač měl být dokonce iniciátorem tiskového sporu mezi státní policií a četnictvem.¹⁰⁹ To ovšem *Četnické obzory* zuřivě popíraly a *Četnické listy* musely dokonce otisknout tiskovou opravu.¹¹⁰ Učinily tak s elegancí a grácií na stejné stránce, kde zveřejnily zprávu o výsledku Svojšova

108 Omývání mouřenína. In *Četnické listy*, roč. 5, 15. 6. 1931, č. 12, s. 100.

109 Spor mezi četnictvem a policií. In *Četnické listy*, roč. 9, 5. 1. 1935, č. 1, s. 6.

110 Tisková oprava. In *Četnické listy*, roč. 9, 5. 2. 1935, č. 3, s. 24.

111 Případ býv. kapitána Frant. Svojšeho. In *Četnické listy*, roč. 9, 5. 2. 1935, č. 3, s. 24.

112 NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – evidence obyvatelstva, pobytová karta Františka Svojšeho; f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 11417, sign. S 8269/8, manipulační období 1931 – 1940; Svojše propuštěn z vazby. In *Četnické listy*, 15. 5. 1931, č. 10, s. 84 a zadní přídeští.

Exitus

Zprávou o potvrzení jeho odsouzení ze strany Nejvyššího soudu v Brně se Svojshe vytrácí nejen z tiskového – jako subjekt i jako objekt – ale i z pozemského světa, neboť 31. srpna 1935 umírá¹¹³ a na podzim 1935 zažádali jeho sourozenci u ministerstva vnitra o příspěvek na pohřebné. Spis (týkající se nejen této odvážné žádosti, ale také odebrání penze) se bohužel nedochoval,¹¹⁴ tudíž nelze říct, jak byla posouzena tato dozajista nemístná žádost. Začasté jsou však stranické legitimace vyrobeny z výrazně hustšího materiálu a jsou tedy těžší než průkazy služební a nemluvě již o nehmotných pojmech morálky, které tak mohou jen volně poletovat éterem, aniž by v praxi cokoliv vážily... Ostatně, pravda se dá snadno zamlčet, jak dokazuje skutečnost, že agrárnícká tisková vlajková loď *Venkov* o pedofilově případu neinformovala a jméno František Svojshe v listu ve 30. letech figuruje výhradně ve vztahu k zemědělským organizacím¹¹⁵ v době, kdy se na deviantovi – řečeno básníkem – již konal kongres červů.¹¹⁶ Tato novinářská a redakční poplatnost zaměstnavateli, jeho ideologii a zájmům, není překvapivá a tento případ jen dokládá, o jak hluboce zakořeněný systémový problém se jedná.

Hlavní představitel *Četnického obzoru* Bohumil Mladý se musel začít ohlížet po jiném spolupracovníkovi. Přitom si myslel na jiného podkarpatorského veřejně činného četníka Karla Bejstu,¹¹⁷ který však trpěl přeci jen společensky přijatelnější deviací – byl to grafoman, tedy spisovatel, navíc dobově poměrně úspěšný, který líčil život na Podkarpatské Rusi a který koncem první republiky pomýšlel díky kontaktům na umělecké kruhy i na expanzi do filmu.¹¹⁸ K tomu však již nedošlo a můžeme jen litovat, že nemohl vyprodukovat žádný filmový materiál. Bejsta totiž byl rovněž uznáván coby úspěšný propagátor turismu na Podkarpatské Rusi,¹¹⁹ tudíž by film byl přinejmenším po exteriérové stránce nepochybně velmi přínosný.

Úspěšný četnický spisovatel
Karel Bejsta.

Bejsta, Karel: *Pytlák Savula a jiné podkarpatorské povídky*.
Olomouc 1936.

113 NA, f. Ministerstvo vnitra I – stará registratura – dodatky, kniha č. 9.

114 Mělo by se jednat o signaturu 13/190/3 v manipulačním období 1931 – 1935 fondu Ministerstvo vnitra I. – stará registratura uloženém v Národním archivu. Není však na svém místě.

115 Např. *Venkov*, 23. 4. 1936, č. 96 a 20. 9. 1936, č. 220.

116 Hamlet (1996) | Recenze - Uživatelské | ČSFD.cz (csfd.cz), [17. 1. 2022].

117 ANM, f. Hn, sign. Bejsta Karel.

118 Např. BEJSTA, Karel. *Pytlák Savula a jiné podkarpatorské povídky*. Olomouc 1936; Úspěch knihy kol. vrch. strážm. Bejsty, »Pytlák Savula«. In *Četnické listy*, roč. 10, 5. 8. 1936, č. 15, s. 130; Karel Bejsta. *Pytlák Savula, povídky z Verchoviny*. In *Četnické listy*, roč. 12, 5. 4. 1938, č. 7, zadní předeštlí a zadní obálka.

119 ANM, f. Hn, sign. Bejsta Karel.

Závěr

František Svojshe byl schopný, leč leckdy problémový četnický účetní, který se po svém propuštění od sboru plně oddal svým dřívějším zálibám, zejména žurnalistice, pro níž měl určité vlohy. Spolu s uniformou však nesvlékl jen disciplínu, což dokládá skutečnost, že několik let jako představitel užhorodské odbočky ČTK nevedl řádnou evidenci dokumentů, ale hlavně se zbavil veškerých zábran a vrhl se do víru obžerství, ke kterému zjevně inklinoval již dříve (ostatně jeho rozměry a související zdravotní problémy byly důvodem k superarbitraci), ale hlavně se oddal sexuální deviaci, kterou si vybíjel na těch nejzranitelnějších – dětech. S ohledem na veselou a družnou povahu není překvapivé, že nejen rodina, ale i mnozí jeho příznivci a známí z civilního a četnického života jen stěží přijímali skutečnost, že se jejich oblíbený společník stal sexuálním predátorem. Určitou záštitu mu přitom poskytovala skutečnost, že díky kontaktům na četnictvo a další složky státní správy mohl vytvořit úspěšné a čtivé lokální noviny, které si záhy vydobily status polooficiálního periodika vedoucích kruhů státní správy na Podkarpatské Rusi. To z něj dělalo do jisté míry privilegovanou a společensky žádoucí osobu a patrně u něj vyvolalo i určitý pocit nedotknutelnosti utvrzovaný napojením na agrární politickou stranu. Svojsheho deviantní činnost sice ukončilo policejní zatčení, ale justiční stránka případu se nezařadila k slavným kapitolám československých právních dějin nejen s ohledem na délku řízení, ale hlavně i na celkový výsledek v podobě triviálního trestu. Zdá se sice, že po zatčení a prvním odsouzení se již Svojshe neodvážil pokračovat ve svém kriminálně-deviantním konání, resp. o tom nemáme/neznáme doklady, ale odplata za spáchané zlo přicházela pomalu a oběti a jejich blízké mohla sotva uspokojit, natož posloužit jako odstrašující příklad. Svojsšem založené noviny *Podkarpatské hlasy* přežily svého zakladatele jen o několik málo let. Jejich zánik však nesouvisel se Svojsšovým deviantním skandálem, nýbrž zánikem státu a zmizením české menšiny z podkarpatoruské oblasti.